

Yazar: Kıymet Erzincan Kına

Kadıncık Ana

Özet

Kadıncık Ana, Alevi-Bektaşî-Kızılbaş inançlarında özellikle Hacı Bektaş Veli ile ilişkilendirilen, başta 15. yüzyılda kaleme alınan Hacı Bektaş Veli Velayetnamesi olmak üzere menkıbevi anlatılar, sınırlı tarihsel kayıtlar ve sözlü kültür aracılığıyla aktarılan önemli bir kadın figürdür. Kadıncık Ana, bu kaynaklarda Hacı Bektaş Veli'nin yakın çevresinde yer alan, onun Hakk'a yürümesinin ardından posta oturan, inanç aktarımı ve kurumsallaşma süreçlerinde rol üstlenen bir yol ulusu olarak betimlenmektedir. Kadıncık Ana'nın; Hatun Ana, Fatma Bacı, Fatma Ana ve Kadıncık Ana gibi farklı ad ve unvanlarla anılması, farklı şekillerde tanımlanması ve onunla ilgili tarihsel verilerin yetersizliği Kadıncık Ana ile ilgili çelişkili yorumlara da yol açabilmektedir. Kadıncık Ana figürü, Bacıyan-ı Rum anlatılarıyla ilişkilendirilmekte; bunun yanı sıra ocak gelenekleri, ritüel pratikler, aşık şiirleri, yer adları ve Hacıbektaş'ta bulunan Kadıncık Ana Evi üzerinden kolektif hafızada yaşatılmaktadır. Tarihsel varlığına dair kesin ve doğrudan kanıtlar sınırlı olmakla birlikte, Kadıncık Ana günümüzde Alevi-Bektaşî geleneğinde kadınların inanç içindeki yeri, temsili ve hatırlanma biçimleri bağlamında ele alınan kutsal ve kurucu bir figür olarak değerlendirilmektedir.

Giriş

Kadıncık Ana, Alevi-Bektaşî-Kızılbaş inançlarında özellikle Hacı Bektaş Veli ile ilişkilendirilen, başta menkıbevi anlatılar olmak üzere sınırlı tarihsel kayıtlar ve sözlü kültür aracılığıyla da bugüne aktarılan önemli bir kadın figürdür. Literatürde Kadıncık Ana'nın 13. yüzyıl ile 14. yüzyılın başlarında Anadolu'da etkili olduğu ve konar-göçer Türkmen toplulukları içinde "ana" figürü olarak yol kurucu bir role sahip olduğu aktarılmaktadır. Kadıncık Ana, *Tevârîh-i Âl-i Osman* gibi kaynaklarda adı geçen Bacıyan-ı Rum örgütüyle ilişkilendirilmekte, bazı yorumlarda bu yapının kurucusu ya da öncü isimlerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Ancak Osmanlı Devleti'nin, 15. yüzyıldan itibaren Bizans'ın imparatorluk geleneğini ve sonrasında halifeliği devralmasıyla, kadının ikincilleştirilmesine paralel olarak sonraki Osmanlı tarihi kayıtlarına pek alınmamasına ve böylece Kadıncık Ana'nın zaman içinde eril tarih yazımının da etkisiyle görünmez kılınmasına sebep olmuştur. Buna karşın Nevşehir'in Hacıbektaş ilçesinde yer alan ve günümüzde "Kadıncık Ana Evi" olarak anılan yapı, onun hatırasının mekânsal düzlemde sürekliliğine işaret eden önemli bir kanıt olarak

kabul edilmektedir. Ayrıca güncel inanç aktarımlarında Hacı Bektaş Veli Dergâhı şimdiki Postnişini Veliyettin Ulusoy ve Abdal Musa Dergâhı Halife Babası Hüseyin Eriş Kadıncık Ana'yı Hacı Bektaş Veli'nin Hakk'a yürümesinin ardından posta oturan, inancın aktarımında ve kurumsallaşma sürecinde rol üstlenen ve Abdal Musa'nın yetişmesinde etkili bir yol ulusu olarak tanımlanmaktadır. Kadıncık Ana'nın tarihî ve inançsal konumuna dair anlatılar; sınırlı yazılı kaynaklar, Velayetname yorumları, aşiret ve yer adları, sözlü kültür, şiirler ve tarihî yapılar aracılığıyla günümüze kadar ulaşmıştır.

İsmi Unvanlara Sırlanan Ulu Ana

Kadıncık Ana hakkında literatürde görülen belirsizliklerin ve farklı yorumların başlıca nedenlerinden biri, onun tek bir özel isimle değil, farklı dönemlerde ve bağlamlarda kullanılan çeşitli unvan ve makam adlarıyla anılmasıdır. Kaynaklarda Kadıncık Ana; Hatun Ana, Kadın Ana, Hatuncuk Ana, Kadıncık Ana, Fatma Bacı, Fatma Ana, Fatma Nuriye ve Kutlu Melek gibi unvanlarla anılmakta; bu adlandırmaların her biri saygınlık, ermişlik ve ana figürü etrafında şekillenen sembolik anlamlar taşımaktadır (Kına 2022, 194). Bu unvanların, ulu ana figürleri, ışık ve hayat ağacı gibi kültürel ve mitolojik göndermeler içerdiği; özellikle Fatma Bacı ya da Fatma Ana adlarının Kadıncık Ana'nın Fatma Ana ile ilişkilendirildiği yorumlara zemin hazırladığı görülmektedir. "Kadın" ve "kadıncık" sözcüklerinin etimolojisine dair tarihsel sözlüklerde yer alan veriler, bu kelimelerin küçültme değil, saygınlık ve sevgi ifade eden anlamlara sahip olduğunu göstermektedir. Nitekim Tarama Sözlüğü'nde "kadıncık" sözcüğü "hanımefendi" anlamıyla yer alırken, TDK Sözlüğü'nde kadınlara sevgiyle hitap biçimi olarak tanımlanmakta; Andreas Tietze'nin etimoloji sözlüğünde ise "evini iyi idare eden ev sahibesi" anlamıyla açıklanmaktadır.

Bu unvanların yaygın kullanımı, farklı dönemlerde yaşamış ya da farklı bağlamlarda anılan kadın figürlerinin zamanla birbirleriyle karıştırılmasına yol açarken bu durum da Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde bulunan ve "Kadın Ana" ya da "Kadıncık Ana" adıyla anılan türbelerin aynı kişiye ait olduğu yönünde yaygın bir algının oluşmasına neden olmuştur. Eskişehir Seyitgazi'de, Seyyit Battal Gazi Külliyesi içinde yer alan Kadıncık Ana Türbesi bu duruma örnek olarak gösterilmektedir. Söz konusu türbede yatan Kadıncık Ana'nın, Selçuklu hanedanına mensup Ümmühan Hatun'un hizmetinde bulunan bilge bir kadın olduğu belirtilmektedir. Tarihsel bağlam ve kronoloji dikkate alındığında, bu figürün Hacı Bektaş Veli ile ilişkilendirilen Kadıncık Ana ile aynı kişi olması ihtimalinin zayıf olduğu değerlendirilmektedir. Kadıncık unvanının zamanla özel isim gibi kullanılmasının, araştırma literatüründe de kavramsal karışıklıklara yol açtığı görülmektedir. Örneğin Mikail Bayram'ın Fatma Bacı ve Bacıyan-ı Rum adlı çalışmasında, Fatma Bacı'nın önce Ahi Evran, ardından Hacı Bektaş Veli ile evlendiği

yönünde iddialar yer almakta; ancak bu anlatılar, aynı eserde sunulan tarihsel ve toplumsal bağlamla tam olarak örtüşmemektedir. Hacı Bektaş Veli Velayetnamesi'nde birden fazla Kadıncık Ana figürünün bulunabileceğine işaret eden yorumlar (Aydın 2014) ise, "Kadıncık Ana" ifadesinin belirli bir tarihsel kişiden ziyade, belirli bir manevi makamı ifade eden bir adlandırma olabileceği yönündeki değerlendirmeleri güçlendirmektedir.

Tarihî Yazılı Kaynaklarda Kadıncık Ana

Kadıncık Ana ve onunla ilişkilendirilen Bacıyan-ı Rum hakkında bilinen en erken yazılı kayıtlar, 15. yüzyılda Aşıkpaşazade tarafından kaleme alınan Tevârîh-i Âl-i Osman adlı eserde yer almaktadır. Aşıkpaşazade bu eserinde, Anadolu'daki konar-göçer toplulukları Ahiyan-ı Rum, Gazıyan-ı Rum, Abdalan-ı Rum ve Bacıyan-ı Rum olmak üzere dört ana grup halinde sıralamakta; Hatun Ana (Kadıncık Ana) olarak anılan figürü "Anadolu bacılarının başı" şeklinde tanımlamaktadır. Aynı anlatıda, Hacı Bektaş Veli'nin Bacıyan-ı Rum'u seçtiği, Kadıncık Ana'yı manevi kızı olarak kabul ettiği ve keşif ile kerametlerini ona bıraktığı ifade edilmektedir. Ayrıca Hacı Bektaş Veli'nin Hakk'a yürümesinin ardından Kadıncık Ana'nın türbeyi yaptırdığı ve Abdal Musa'nın bir süre burada bulunduğu ve Abdal Musa'nın onun müridi olduğu bilgileri de bu kaynakta aktarılmaktadır (Aşıkpaşazade 2017, 203). Diğer Osmanlı dönemi tarihi kayıtlarında değil de bu eserde Kadıncık Ana'nın bu şekilde tanımlanmasında Aşıkpaşazade'nin soyunun bir Türkmen babası olan Baba İlyas'a dayanması ve konar göçer kültürlerdeki lider kadınlara aşına olmasıyla açıklanabilir.

Kadıncık Ana'ya ilişkin bir diğer dolaylı kayıt, 16. yüzyıl Osmanlı tarihçilerinden Peçevi İbrahim Efendi'nin Tarih-i Peçevi adlı eserinde yer almaktadır. Peçevi, Kalender Çelebi ayaklanmasını anlatırken, Kalender Çelebi'nin soyunu Hacı Bektaş Veli ile ilişkilendiren menkıbevi bir anlatıya yer vermekte; bu bağlamda Kadıncık Ana'nın, Hacı Bektaş Veli'nin burnundan akan kan damlasından hamile kaldığı ve Habib Efendi'nin onun oğlu olduğu yönündeki rivayeti aktarmaktadır (Sami 1981, 92). Bu tür anlatılar, tarihsel veri niteliğinden ziyade, dönemin inanç dünyasını ve Hacı Bektaş çevresinde şekillenen hagiografik geleneği yansıtan unsurlar olarak değerlendirilmektedir.

Hacı Bektaş Velayetnamesi'nde Kadıncık Ana

yüzyılın sonlarında yazıya geçirilen Hacı Bektaş Veli Velayetnamesi'nde Kadıncık Ana, Hacı Bektaş Veli ile birlikte menkıbevi bir figür olarak yer almaktadır. Velayetname türü metinler doğrudan tarihsel kaynaklar olarak değerlendirilmemekle birlikte, dönemin inanç dünyasını, sembolik anlatılarını ve kolektif hafızasını yansıtan önemli hagiografik metinler olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda Velayetname'de aktarılan anlatılar, bânîni ve sembolik yorumlar aracılığıyla Kadıncık Ana'nın inanç içindeki

konumuna ve Hacı Bektaş Veli ile kurulan ilişkiye dair ipuçları sunmaktadır. Eserde Kadıncık Ana'nın, Hacı Bektaş Veli'nin kanlı abdest suyunu içerek ondan nasip aldığı ve bu yolla hamile kaldığı yönünde bir anlatı yer almaktadır. Bu anlatı, yüzeysel okumaların ötesinde değerlendirildiğinde; evliya figürünün keramet gücünün, Hacı Bektaş Veli'nin yüceltilişinin ve Kadıncık Ana'nın ona olan manevi bağlılığının ve yoluna girişinin sembolik bir ifadesi olarak yorumlamak mümkün. Benzer bir anlatının Hacı Bektaş Veli'nin kendi doğumuna ilişkin olarak da Velayetname'de yer alması, bu tür anlatıların metin içindeki hagiografik bütünlüğüne işaret etmektedir.

Velayetname'deki bu anlatılar, Bektaşi geleneği içinde Babagan kolu ile Dedegan (Çelebiler) kolu arasında bel ve yol evlatlığına dair yorum farklılıklarına zemin hazırlamış olsa da her iki kolun Kadıncık Ana'nın saygınlığı ve Hacı Bektaş Veli ile olan yoldaşlığı konusunda ortak bir kabulü paylaştığı görülmektedir. Nitekim Velayetname için kaleme alınan bir önsözde, Hacı Bektaş Veli Dergâhı postnişinleri Safa Ulusoy ve Veliyettin Ulusoy, Hacı Bektaş Veli ile Fatma Bacı arasındaki ilişkinin hakikat, muhabbet ve manevi birlik çerçevesinde anlaşılması gerektiğini vurgulamaktadır (Şahin 2012, 77).

Velayetname'de, Hacı Bektaş Veli'nin Anadolu'ya gelişi ile Hakk'a yürümesi arasındaki süreçte Kadıncık Ana ile birlikte hareket ettiklerine dair anlatılar da yer almaktadır. Bu anlatılarda Kadıncık Ana, Hacı Bektaş Veli'nin Anadolu'ya Elbistan üzerinden girişini mana âleminde gören ve onu Rum erenlerine tanıtan kişi olarak betimlenmektedir. Metnin zahirî okumalarında Kadıncık Ana, muhabbet meclislerinde lokma pişiren bir figür olarak sunulurken; inanç dilindeki lokma ve sofraya sembolleri dikkate alındığında, bîatını anlamda bu anlatıların Kadıncık Ana'ya daha etkin ve kurucu bir rol atfettiği yönündeki yorumlara açıktır. Bu bağlamda Kadıncık Ana, bazı değerlendirmelerde Rum Erenleri arasında Hacı Bektaş Veli'nin kabul görmesinde etkili olan bir figür ve Bacıyan-ı Rum anlatılarıyla ilişkilendirilen bir öncü olarak ele alınmaktadır.

Velayetname'ye göre Hacı Bektaş Veli'nin Sulucakarahöyük'e yerleşmesinin ardından onu bugünkü Kadıncık Ana Evi olarak anılan mekânda misafir eden kişi de Kadıncık Ana'dır. Metinde yer alan "tandırdır sır olma" anlatısı, bîatını yorumlarda, Kadıncık Ana'nın maddi dünyadan uzaklaşarak manevi bir dönüşüm yaşamasını ve Hacı Bektaş Veli'nin yoluna bütünüyle dahil olmasını simgeleyen bir anlatı olarak değerlendirilebilmektedir. Bu anlatının devamında Kadıncık Ana'nın Hacı Bektaş Veli'nin elinden tennure giymesi ise Kadıncık Ana'nın onun yoluna girdiği ve ondan el aldığı sonucuyla açıklanabilir. Velayetname'de Kadıncık Ana'nın adı doğrudan halife olarak geçmemekle birlikte, bazı nüshalarda (Noyan 1996, 191) ondan "şerif" olarak söz edilmesi; soyunun Ehl-i Beyt'e dayandırılması, arifliği, ve ahlaki temizliğiyle ilişkilendirilmektedir. Ayrıca Velayetname'de, Hacı Bektaş Veli'nin Hakk'a yürümesi

sırasında Kadıncık Ana'nın - bazı nüshalarda "erenlerin anası Fatma Ana" adıyla - halifelerden Sarı İsmail ile birlikte anılması, onun Hacı Bektaş Veli'nin yaşamı boyunca yakın çevresinde ve manevi yol arkadaşları arasında konumlandırıldığını göstermektedir.

Oba ya da Aşiret Adlarında Kadıncık Ana ve Hacı Bektaş Veli

Hacı Bektaş Velayetnamesi'nde Kadıncık Ana'nın Hacı Bektaş Veli'yi mana âleminde görmesine ilişkin anlatı, tarihsel bağlam dikkate alınarak okunduğunda, Sulucakarahöyük'teki karşılaşmalarından önce de aralarında bir temas ya da ilişki olabileceğine dair sembolik bir işaret olarak yorumlanmaktadır. Velayetname'de Hacı Bektaş Veli'nin Sulucakarahöyük'e güvercin donunda gelişi ve Kadıncık Ana Evi'nde mihman oluşu, bazı yorumlarda bu ilişkinin barışçıl ve önceden kurulmuş bir bağa dayandığını ima eden anlatsal bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Tarihsel veriler açısından bakıldığında ise, Hacı Bektaş Veli ve Kadıncık Ana'nın Çepni boyuna bağlı iki ayrı oba ya da aşiretle ilişkilendirildiklerine dair bilgiler, bu tür sembolik anlatıların tarihsel bir arka planı olabileceği yönünde değerlendirmelere zemin hazırlamaktadır. Osmanlı tahrir defterlerine dayanan çalışmalar, Bektaş ve Kadıncık adlarını taşıyan toplulukların varlığına işaret etmekte; bu veriler Irene Beldiceanu-Steinherr'in çalışmaları ile Hamza Aksüt'ün tahrir defterlerine dayalı araştırmalarında ele alınmaktadır (Aksüt 2018, 69-70). Bu çalışmalarda Kadıncık Obası'nın Elbistan çevresinde yaylak-kışlak düzeni içinde hareket ettiği, Bektaş topluluğuna ait izlerin de aynı bölgede görüldüğü belirtilmektedir. Günümüzde Anadolu'da yan yana ya da aynı bölgede rastlanan Kadıncık, Hatuncuk, Bektaş, Bektaşlar ve Hacı Bektaşlar gibi yer adları da bu toplulukların tarihsel göç hareketleri ve yerleşim pratikleriyle ilişkilendirilen kolektif hafıza izleri olarak değerlendirilmektedir (Kına 2022, 198).

Ocaklarda ve Aşıkların Dizelerinde Hatırası Yaşayan Kadıncık Ana

Kadıncık Ana'nın hatırası günümüzde Alevi-Bektaşlı-Kızılbaş inançları içinde, özellikle Hacı Bektaş Dergâhı'na bağlı ocaklarda ve kırsal bağlamlarda ritüel dil ve pratikler aracılığıyla yaşatılmaktadır. "Benim elim değil, Kadıncık Ana eli" ifadesi, lokma hizmeti başta olmak üzere belirli inanç pratiklerinde Kadıncık Ana'nın manevi otoritesine yapılan göndermelerden biri olarak aktarılmaktadır. Araştırmalarda ve saha çalışmalarına dayanan kaynaklarda, Gümüşhane Şiran'daki Sarıbal Ocağı'nda lokma pişiren kadınlara geçmişte "Kadıncık Ana" makam adıyla hitap edildiği (Bahadır 2005, 119); benzer biçimde Tozluoğlu Ocağı gibi özellikle Abdalların bağlı olduğu bazı ocaklarda, lokma hizmetini yürüten kadınlara bu unvanın verildiği ve bu hizmeti yerine getiren kadınlara verilen gülbangların Kadıncık Ana ya da Fatma Ana adına okunduğu alan araştırmalarında görülebilmektedir. Bu tür uygulamalar, Kadıncık Ana'nın adının

ve ona atfedilen manevi makamın ocak geleneği içinde ritüel ve sembolik düzlemde sürdürülmekte olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca Kadıncık Ana hatırasının, Hacıbektaş ilçesinde hem Babagan koluna bağlı Bektaşiler hem de Çelebiler ve Abdallar arasında canlı bir biçimde aktarıldığı, sözlü anlatılar ve güncel inanç pratikleri üzerinden gözlemlenmektedir.

Hacı Bektaş Dergâhına bağlı âşıkların şiirlerinde de Kadıncık Ana'nın ululanmasına ve hatırasına dair izlere aşağıdaki örneklerde olduğu gibi rastlamak mümkün:

*Bilmem nere gider bizim yolumuz
Kan saçarak feta okur dilimiz
Kusur bizim bağladılar kolumuz
Şah Hatun Kadıncık dolu sen yetiş* (Budala İsmail (1794-1860))

*Mümin olan yakın görür didarı
Müslim olan mihman eyledi canı
Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin şanı
Sırrı Balım Sultan Kadıncık (Ana) Fatma*

*Kadıncık Ana'dır Urum'un eri
Ona mihman oldu Horasan piri
Şemsinin şulesi kamerin nuru
Gaminan kaderi araya atma* (Kul Fakır (1863?-1938)/ Ali Cem Akbulut arşivi)

*Kadını erlerden ayırmak zordur
Erlere meclisine sevgisi vardır
Kadıncık ermiştir görmeyen kördür
Arifler meclisi bulan Kadıncık* (Durmuş Günel, Sarıbal Ocağı Dedesi (1941-.....)/Kıymet Erzincan Kına arşivi)

Kadıncık Ana Evi

Kadıncık Ana ile ilişkilendirilen en somut unsurlardan biri, Nevşehir'in Hacıbektaş ilçesi sınırları içinde yer alan ve resmî kayıtlarda 13. yüzyıla tarihlendirilen Kadıncık Ana Evi'dir. Günümüzdeki Hacı Bektaş Veli Dergâhı'ndan önce var olduğu kabul edilen bu yapı, Karahöyük ören yerinin karşısında konumlanmaktadır. Yerel anlatılar ve hagiografik kaynaklar çerçevesinde Kadıncık Ana Evi, Kadıncık Ana'nın Hacı Bektaş Veli ve çevresini misafir ettiği bir mekân olarak aktarılmaktadır. Ahi ve Bacıyan-ı Rum tekkelerine ilişkin literatürde yer alan bilgiler dikkate alındığında (Şapolya 2006, 241-242), Kadıncık Ana Evi'nin yalnızca bir konut değil, aynı zamanda tasavvufi muhabbetlerin gerçekleştiği bir mekân ya da tekke işlevi görmüş olabileceği yönünde

değerlendirmeler bulunmaktadır (Ürkmez 2020, 257). Nitekim Hacı Bektaş Veli Velayetnamesi'nde, bu yapının tekke olmadığı gerekçesiyle Selçuklu yetkililerine şikâyet edildiğini belirten bir anlatının yer alması (Nihani 2016, 328), yapının işlevine dair dönemin tartışmalarını yansıtan hagiografik bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Aynı anlatı bağlamında, Hacı Bektaş Veli'yi Sulucakarahöyük'ten uzaklaştırmak isteyen Kırşehir beyi Nureddin Caca'nın Selçuklu Sultanı Alaeddin Keykubat'ın müdahalesiyle karşılaştığı aktarılmaktadır.

Bektaşî Dedebabası Bedri Noyan, bu yapıyı "Balım Evi" olarak adlandırmakta; bu ifade, 15. yüzyıldan sonraki dönemde yapının Bektaşî dergâhları bünyesinde mücerret dervişlerin kaldığı bir mekân olarak kullanılmış olabileceğine işaret etmektedir (Noyan 1995, 54). Buna karşın yapının günümüzde hâlâ "Kadıncık Ana Evi" adıyla anılması, Kadıncık Ana'nın kolektif hafızadaki güçlü konumunu göstermektedir. 1826 yılında Bektaşî dergâhlarının kapatılması sürecinde yapının nasıl etkilendiğine dair doğrudan bilgiler bulunmamakla birlikte, 1896 tarihli bir onarım kaydı, bu dönemde yapının zarar görmüş olabileceğini düşündürmektedir. Yapının bahçesinde yer alan ve 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl başına tarihlenen Emin Baba (1893) ve Ahmet Baba (1908) mezarları, Kadıncık Ana Evi'nin bu dönemde de Hacı Bektaş Veli Dergâhı ile ilişkili bir mekân olarak kullanıldığını göstermektedir. Meydan Evi, Pir Evi, Kiler Evi, Aş Evi ve Mihman Evi gibi yapılarla birlikte Kadıncık Ana Evi de dergâh bütünü'nün bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Yapının çevresindeki çeşmeler, tünel kalıntıları ve Ak Pınar Çeşmesi'nin 1775 yılında Derviş İbrahim tarafından onarıldığına dair bilgiler, bu alanın tarihsel olarak daha geniş bir kullanım alanına sahip olduğuna işaret etmektedir.

1925 yılında tekke ve dergâhların kapatılmasıyla birlikte Kadıncık Ana Evi'nin özel mülkiyete geçtiği bilinmektedir. Bu süreçte yapı içinde bulunan tarihî eşyalar ve belgelere dair ayrıntılı bilgiler günümüze ulaşmamıştır. 1971 sonrasında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından onarıma alınan yapı, Avrupa Alevi Kadınlar Birliği'nin girişimleri ve kamusal talepler doğrultusunda Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 2020 sonrasında yeniden restore edilmiş ve bugünkü görünümünü kazanmıştır.

Sonuç

Kadıncık Ana, Alevi-Bektaşî-Kızılbaş inançlarında menkıbevi anlatılar, sınırlı tarihsel kayıtlar, sözlü kültür, ritüel pratikler ve mekânsal hafıza aracılığıyla aktarılan önemli bir kadın figürdür. Hacı Bektaş Veli ile ilişkilendirilen anlatılarda Kadıncık Ana, inancın aktarımı, kurumsallaşma süreçleri ve yol sürekliliği bağlamında merkezi bir konumda betimlenmektedir. Bununla birlikte, Osmanlı döneminden itibaren şekillenen tarih

yazımında Kadıncık Ana'ya dair bilgilerin sınırlı ve dolaylı olması, onun tarihsel kişiliğinin uzun süre ikincil bir konumda ele alınmasına yol açmıştır. Günümüzde Kadıncık Ana, ocak gelenekleri, âşık edebiyatı, yer adları ve Hacıbektaş'taki Kadıncık Ana Evi gibi somut mekânlar üzerinden kolektif hafızada yaşatılmakta; özellikle Alevi-Bektaşî geleneğinde kadınların inanç içindeki yeri ve temsiline ilişkin tartışmalar bağlamında yeniden ele alınmaktadır. Bu yönüyle Kadıncık Ana, Alevi-Bektaşî inanç dünyasında kadın yol ulularının sürekliliğini, sembolik gücünü ve hafıza içindeki konumunu anlamak açısından önemli bir referans noktası oluşturmaktadır.

Kaynakça & İleri Okumalar

Aksüt, Hamza. 2018. *Mardin'den Karahöyük'e Hacı Bektaş*. Ankara: Yurt Yayınları.

Atsız, Nihal. 2017. *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Aydın, Rıza. 2014. "Kadıncık Üzerine Tefekkür." *Geçmişten Günümüze Alevilik*, Bingöl Üniversitesi I. Alevilik Sempozyumu Bildirileri, 4 Ekim 2013, 12. Oturum. İstanbul: Serçeşme.

Aytekin, Sefer (ed.). 1995. *Vilayetname*. Redaksiyon: Sibel Ayyıldız. Ankara: Ayyıldız Ofset.

Bahadır, İbrahim. 2005. *Kadın Dervişler*. İstanbul: Su Yayınları.

Bayram, Mikail. 1994. *Fatma Bacı ve Bacıyan-ı Rum (Anadolu Bacıları Teşkilatı)*. Konya: Damla Ofset.

Beldiceanu-Steinherr, Irène. 2010. "Osmanlı Tapu-Tahrir Defterleri Işığında Bektaşîler (XV.-XVI. Yüzyıllar)." *Alevi-Bektaşî Araştırmaları Dergisi* 3.

Gölpınarlı, Abdülbaki. 2017. *Menâkıb-ı Hünkâr Hacı Bektaş Veli (Vilayetname)*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Karadeniz, Bekir ve Ali Cem Akbulut. 2016. *Alevi Bektaşî Şairleri*. Cilt 5. İstanbul: KaraMavi Yayınları.

Kına, Kıymet Erzincan. 2023. "Kadıncık Ana'nın Küllerini Üfleme." *Alevilerin Sesi* 276: 8-10.

Kına, Kıymet Erzincan. 2022. *Umay Ana'dan Al Karısı'na: Atlı Gelip Yaya Kalanlar*. İstanbul: Temkeş Yayınları.

Noyan, Bedri. 1995. *Bektaşilik Alevilik Nedir*. 3. baskı. İstanbul: Ant/Can Yayınları.

Noyan, Bedri. 1996. *Hacı Bektaş-ı Veli Manzum Velayetnamesi*. 2. baskı. İstanbul: Can Yayınları.

Sakin, Orhan. 2010. *Anadolu'da Türkmenler ve Yörükler*. İstanbul: Ekim Yayınları.

Sami, Şemsettin. 1981. *Peçevi Tarihi*. Haz. Bekir Sıtkı Baykal. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Sedat Kardeş. 2016. "Ali Nihani Hacı Bektaş Veli Velayetnamesi (İnceleme-Metin-Sadeleştirme-Dizin)." Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi.

Şahin, Şah Hüseyin. 2012. *Menâkıb-ı Şerif Kutbü'l-Ârifin Hazreti Hünkâr Hacı Bektaş Veli Velayetnamesi*. İstanbul: Hünkâr Hacı Bektaş Veli Vakfı.

Şapolyo, Enver Behnan. 2006. *Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi*. 3. baskı. İstanbul: Elif Kitabevi.

Tietze, Andreas. 2016. *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati*. Cilt 4 (K-L). Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi. "kadın", "kadıncık" maddeleri.

Uçakçı, İsmail. 2013. *Çorum, Yozgat, Kırşehir, Kırıkkale, Çankırı Yöresi'nde Oğuz Boyları, Aşiret, Oymak ve Cemaatler*. İstanbul: Bileoğuz Yayınları.

Ürkmez, Rauf Kahraman. 2020. *Selçuklular Zamanında Anadolu'da Tasavvufi Zümreler*. Ankara: Çizgi Kitabevi.

<https://hacibektasmobil.com/genel/taylan-sumer/> (Son Görülme: 1 Ocak 2026)